



phaedra


toneelgroepamsterdam
van jean racine regie grzegorz jarzyna

rolverdeling op de achterzijde

van **jean racine**

regie **grzegorz jarzyna**

dramaturgie **peter van kraaij**

vertaling **laurens spoor**

scenografie **magdalena maciejewska**

lichtontwerp **jacqueline sobiszewski**

kostuums **wojciech dziedzic**

muziek **piotr dominski, grzegorz jarzyna**

video **bartek macias**

assistentie regie **casper vandeputte, daria bukvic (stage)**

assistentie scenografie **pascal leboucq**

assistentie dramaturgie **dorothea nikiporczyk**

hoofd techniek & productie **götz schwörer**

productieleiding **annetje van dijk, angelina kroft, lotte lindelauff (stage)**

techniek **reyer meeter, arist richartz (1e inspicieënten), marc bender, emile bleeker,**

sanne de boer, wouter breepoel, sander van elteren, karl klomp, timo merkies,

hans pieksma, peter pieksma, theunis zijlstra, yolanda kiel (stage)

muziek m.m.v. **david kweksilber (klarinetten), tineke steenbrink (klavecimbel), eva tebbe (harp)**

kostuumatelier **farida bouhbouh, jacolien honders (kleedster),**

ferry van slooten (breiwerk), wim van vliet (hoofd)

kap & grime **david verswijveren**

decor uitgevoerd door **kloosterboer bv**

castingadviezen **hans kemna**

fotografie **jan versweyveld**

grafisch ontwerp **roddy mac mahon, jan versweyveld**

publiciteit **marleen koens**

druk **ssp amsterdam**

met dank aan **www.macbike.nl, stichting orkater**

phaedra

synopsis

Aan het hof koestert Phaedra, echtgenote van koning Theseus, een geheime liefde voor haar stiefzoon Hippolytos. De jongen wacht op de terugkeer van zijn vader. Hij wil hem toestemming vragen voor een huwelijk met Aricia, de dochter van een vijandelijke vorst.

Verteerd door haar verboden liefde neemt Phaedra haar voedster Oenone in vertrouwen en wanneer het bericht van Theseus' dood het hof bereikt, verklaart ze Hippolytos openlijk haar liefde. Hij wijst haar af, maar houdt discreet haar avances voor de wereld verborgen.

Wanneer Theseus alsnog levend naar het paleis terugkeert, raakt Phaedra in paniek en laat ze Oenone Hippolytos ervan beschuldigen haar te hebben verleid. Theseus vraagt de god Poseidon zijn zoon te straffen. Phaedra ziet van haar voornemen af om Hippolytos te redden wanneer ze hoort van zijn liefde voor Aricia. Hippolytos sterft door de goddelijke vloek. Phaedra neemt een dodelijk gif, maar zuivert in haar stervensuur Hippolytos' naam.

auteur

Jean Baptiste Racine (1639-1699) is de jongere tijdgenoot van Pierre Corneille, de grondlegger van de Franse klassieke tragedie. Zij zijn een tijdlang literaire rivalen en beconcurreren elkaar met stukken die tot de mooiste behoren in het Franse toneelrepertoire. Racine vestigt zijn naam met Britannicus, Bérénice en Phaedra dat door George Steiner het ijkpunt van de Franse klassieke tragedie wordt genoemd. Racine volgt de door Corneille ontwikkelde vormvereisten: evenwicht en harmonie in vijf even lange akten, een heldere dramatische opbouw, een haast ceremoniële stilering die zich manifesteert in het gebruik van verzen en tenslotte de eenheid van tijd, plaats en handeling. In tegenstelling tot zijn voorganger plaatst Racine de menselijke passie centraal. Zijn personages worden gedreven door krachten die zij zelf niet kunnen beheersen. Dit noodlottige aspect ontleent hij aan de Griekse mythen en tragedies. Met Esther en Athalie schrijft hij aan het einde van zijn leven nog twee sterk religieus georiënteerde stukken die zijn faam als toneelschrijver en taalvirtuoos definitief vestigen.






regie

Wanneer Grzegorz Jarzyna in 1998 artistiek leider wordt van TR Warszawa is hij de jongste theaterdirecteur ooit in Polen. Het zegt iets over zijn talent, maar ook over de nood aan vernieuwing in het Poolse theaterlandschap na de val van de Muur.

Na zijn studies filosofie en theologie volgt Jarzyna (1968) de regieopleiding en werkt hij als assistent bij Krystian Lupa. Zijn debuutvoorstelling, *Tropical Madness* van Witkiewicz, slaat in als een bom. Zijn energieke enscenering vol groteske en absurde accenten raakt een zenuw bij het publiek en toont de metafysische angst die vlak voor het millennium regeert. Met *Yvonne, prinses van Bourgondië* van Gombrowicz en *Unidentified Human Remains and the True Nature of Love* van Brad Fraser begint hij zijn zoektocht naar een eigen theatertaal waarin het vermengen van genres en de invloed van muziek en film terugkerende stijlkenmerken worden. Toch blijft de acteur in zijn voorstellingen centraal: 'Krystian Lupa heeft me geleerd me te concentreren op de acteurs. Bij de regie te denken vanuit hun gevoelens en innerlijke monoloog. De voorstelling op te bouwen door te luisteren naar de muziek die tussen hen klinkt.' Zijn zoektocht naar complexe personages en meerduidigheid leidt hem naar de bewerking van romans voor het theater: *Doctor Faustus* van Thomas Mann en *Prins Myshkin* naar Dostoyevski's *De idioot*. Hij wisselt bewerkingen van klassiekers (Shakespeare's *Macbeth*) af met hedendaagse teksten (Sarah Kane's *4.48 Psychose*), filmscripts (Thomas Vinterberg's *Festen*) met operalibretto's (Giovanni naar Mozart's *Don Giovanni*) en voorstellingen voor het lijsttoneel (*Magnetism of the heart* van Fredro) met locatieprojecten (*Risk everything* van George F. Walker in o.a. het treinstation van Warschau). 'Ik wil mijn eigen ervaringen niet kopiëren. Ik verlang naar het nieuwe, het onbekende. Een kunstenaar kent zichzelf niet, maar leert door het werk zijn eigen angsten, geheimen en verlangens kennen'. Die zoektocht leidt hem steeds vaker terug naar de Griekse mythen. Jarzyna is doordrongen van het kosmische besef dat de mens slechts een kleine schakel vormt in een groter geheel dat hem bepaalt en stuurt. De worsteling om zich te onttrekken aan zijn afkomst en opvoeding en zijn eigen identiteit op te bouwen binnen de smalle marges die hem resten, vormt de kern van zijn theatrale odyssee.

A middle-aged man with a balding head and a wide-eyed, open-mouthed expression of surprise or passion. He is wearing a white button-down shirt under a dark, possibly black, jacket that is open and draped over his shoulders. His arms are outstretched to the sides, with his hands open. The background is dark and out of focus, with a vertical light-colored element on the left side.

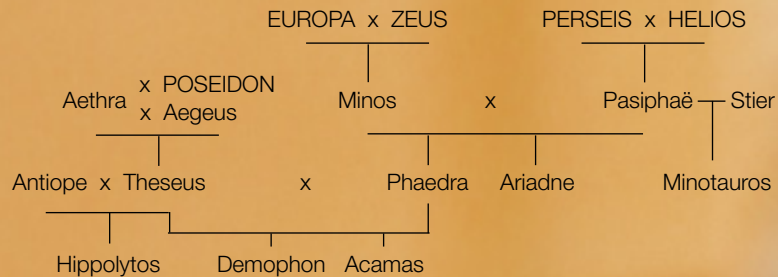
Hier is mijn hart.
Hier dient je hand
dus toe te slaan.

mythologische achtergrond

Theseus is de zoon van Aethra, dochter van de koning van Troezen en heeft volgens de mythe twee vaders: de god Poseidon en Aegeus, koning van Athene. Vanaf jonge leeftijd ontpopt Theseus zich als een held die het land zuivert van monsters en gevaren, maar ook als een geduchte rokkenjager.

Phaedra is de kleindochter van Helios, de god van de zon, en dochter van Minos, koning van Kreta, en Pasiphaë. Phaedra's moeder wordt door de liefdesgodin Aphrodite gestraft met een liefdeswaan. Zij laat Pasiphaë verliefd worden op een stier. Uit die gemeenschap wordt de hybride Minotauros geboren die door Minos in het labyrint wordt opgesloten en door Theseus met de hulp van Phaedra's zus Ariadne gedood.

Hippolytos is de zoon van Theseus en Antiope, koningin van de Amazonen. Zij sterft aan de zijde van Theseus in de oorlog tegen haar eigen volk.



de wortels van het kwaad

In de regie van Grzegorz Jarzyna is Phaedra meer dan een liefdesdrama. De sleutel tot zijn interpretatie ligt in de complexe familiebanden van de hoofdpersonages, in de 'onzuivere' afkomst waarin het bloed van mensen en goden werd vermengd. Zijn Phaedra is een onderzoek naar de geringe speelruimte die de personages rest binnen de lotsbestemming die de goden hen hebben bereid.

Phaedra voelt zich in haar liefde voor Hippolytos het slachtoffer van Aphrodite, de liefdesgodin die in het verleden ook haar moeder Pasiphaë trof met een verboden passie, die voor een stier. Waar Pasiphaë haar blinde begeerte in zekere zin nog consumeerde, houdt Phaedra haar verlangen lange tijd in toom. Ze wordt verteerd door de liefde voor haar stiefzoon, maar blijft in haar gevoelens miskend of afgewezen. Ze verwijt de liefdesgodin deze doem, maar voelt zich ook zelf schuldig, al was het maar in gedachten. Omwille van deze schuldgevoelens en de uitzichtloosheid van haar verlangen wil ze in haar eerste scène al sterven, op dat ogenblik nog eervol, om zich vervolgens pas in de laatste scène, en na de dood van haar beminde Hippolytos, van het leven te beroven. Racine's stuk is één langgerekte doodstrijd van een door liefde verteerde vrouw. Maar ook na de dood, zo weet Phaedra, zal ze geen rust vinden. Haar wacht nog de confrontatie met haar vader Minos die de toegang tot het dodenrijk bewaakt. Ook in de dood blijven de familiebanden ketens waarvan men zich haast niet bevrijden kan.

Theseus komt evenmin van zijn goddelijke wortels los. De Griekse held is bij Racine vooral een heerser die zijn positie als koning en echtgenoot dreigt te verliezen, maar zelf niet in staat blijkt de orde te herstellen. Hij vraagt zijn vader Poseidon om zijn zoon Hippolytos te straffen.

Hippolytos tenslotte tracht zich moeizaam te ontworstelen aan de ketens van afkomst en opvoeding. Hij wil zijn heldhaftige moeder en vader waard zijn en zijn eigen weg vinden, maar stuit daarin op Theseus die hem ten onrechte als een rivaal om de liefde van Phaedra ziet. Het gevecht tussen vader en zoon is schrijnend, omdat hun wederzijdse respect en liefde zo groot zijn.

Racine's stuk is doordrongen van de idee van voorbestemming. Alle personages gaan gebukt onder de dwingende invloed van afkomst en opvoeding. De speelruimte van de mens is uitermate beperkt. Dit idee vindt in het decor van Magdalena Maciejewska een vertaling: het paleis is een labirintische constructie die de personages steeds meer inperkt. In zekere zin is de ruimte een weergave van Phaedra's hoofd, een fuik waarin de gebeurtenissen zich voltrekken en de keuzemogelijkheden voortdurend slinken.



phaedra

stadsschouwburg amsterdam (020 624 23 11) try-outs do 4 t/m za 6, première zo 7, wo 10 t/m za 13 nov | **stadsschouwburg groningen** (050 368 03 68) di 16 nov | **schouwburg de harmonie leeuwarden** (058 233 02 33) do 18 nov | **rotterdamse schouwburg** (010 411 81 10) vr 19 nov | **theaters tillburg** (013 543 22 20) wo 24 nov | **stadsschouwburg utrecht** (030 230 20 23) vr 26, za 27 nov | **koninklijke schouwburg den haag** (0900 345 67 89) ma 29, di 30 nov | **theater aan het vrijthof maastricht** (043 350 55 55) vr 3, za 4 dec | **chassé theater breda** (076 530 31 32) di 7 dec | **desingel antwerpen** (+ 32 3 248 28 28) wo 8, do 9 dec | **parktheater eindhoven** (040 211 11 22) za 11, zo 12 dec | **stadsschouwburg amsterdam** (020 624 23 11) wo 15 t/m za 18, di 21 t/m do 23 dec 10 | wijzigingen voorbehouden | voor meer info www.tga.nl

toneelgroep amsterdam

Toneelgroep Amsterdam is het stadsgezelschap van Amsterdam en het grootste toneelgezelschap in Nederland. Met 350 voorstellingen en ruim 20 producties per seizoen is TA een toonaangevend en innovatief repertoiregezelschap van internationale allure dat wordt geleid door Ivo van Hove. Kern is een ensemble van 21 acteurs. Bekende voorstellingen zijn Angels in America, Romeinse tragedies, Het temmen van de feeks, Rouw siert Electra, Opening Night en Scènes uit een huwelijk. TA-2 is het platform van TA voor de ontwikkeling van (regie)talent. TA-junior verzorgt educatieprojecten en juniorvoorstellingen voor en door jongeren. TA-extra is de verzamelnaam voor alle randprogrammering zoals inleidingen en workshops. TA-alliantie werkt samen met mightysociety van Eric de Vroedt en met Female Economy van Adelheid Roosen.

ensemble

barry atsma
kitty courbois
jacob derwig
roeland fernhout
fred goessens
janni goslinga
marieke heebink
fedja van huêt
chico kenzari
hans kesting
hugo koolschijn

hadewych minis
chris nietvelt
celia nufaar
frieda pittoors
alwin pulinckx
halina reijn
gijs scholten van aschat
eelco smits
karina smulders
leon voorberg

10 | 11

ubu

van alfred jarry, simon stephens
regie sebastian nübling
productie toneelgroep amsterdam/schauspiel essen
nov 10 bochum

kinderen van de zon première

van maxim gorki
regie ivo van hove
productie toneelgroep amsterdam/ntgent
nov, dec 10, jan, feb 11

la voix humaine

van jean cocteau
regie ivo van hove
dec 10, mrt t/m mei 11

scènes uit een huwelijk

van ingmar bergman
regie ivo van hove
jan t/m mei 11

antonioni project

naar michelangelo antonioni
regie ivo van hove
coproductie holland festival
feb 11 londen

nooit van elkaar première

van jon fosse
regie ivo van hove
coproductie desingel antwerpen
feb, apr, mei 11

spoken première

van henrik ibsen
regie thomas ostermeier
feb t/m mei 11

glengarry glen ross

van david mamet
regie eric de vroedt
coproductie toneelschuur producties
feb t/m apr 11

la grande bouffe

naar de film van rafael azcona, francis blanche,
marco ferreri
regie johan simons
productie toneelgroep amsterdam/ntgent
mrt, apr 11

angels in america

van tony kushner
regie ivo van hove
mei 11

opening night

van john cassavetes
regie ivo van hove
productie toneelgroep amsterdam/ntgent
mei 11 wenen

de russen! première

van tom lanoye naar tsjechov
regie ivo van hove
coproductie holland festival/international theatre
festival dialog-wroclaw
jun 11

ta-2

al mijn zonen première

van arthur miller
regie thibaud delpeut
productie toneelgroep amsterdam/toneelschuur producties
dec 10 haarlem

ta-alliantie

mightysociety8

concept/regie eric de vroedt
tekst joeri vos
coproductie tg 42
powered by toneelgroep amsterdam
nov 10

mightysociety9 première

tekst/concept/regie eric de vroedt
powered by toneelgroep amsterdam
apr, mei 11

ta-junior

zonderlingen première

naar kinderen van de zon
regie karlijn benthem, rosa fontein
dec 10

a fucking sales story première

naar glengarry glen ross
regie maartje ghijzen, victor mentink
mrt, apr 11





phaedra

chris nietvelt
phaedra

hans kesting
theseus

eelco smits
hippolytos

isis cabolet
aricia

hugo koolschijn
theramenes

kitty courbois
oenone

suzanne grotenhuis
ismene

chrisey den ouden
kamermeisje